

Андрій Олександрович Олефір,
канд. юрид. наук,
асистент кафедри цивільного, господарського
та екологічного права
Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
м. Полтава

УДК 346.54

ДО ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ У ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИНАХ

У статті дано господарсько-правову характеристику комерційної таємниці та ноу-хау, визначене їх співвідношення з патентним захистом і місце в системі охорони інтелектуальної власності. Запропоновано підходи до вдосконалення правового забезпечення цих відносин і захисту корпоративної безпеки суб'єктів господарювання.

Ключові слова: інтелектуальна власність, інновація, комерційна таємниця, ноу-хау (секрет виробництва), патент, корпоративна безпека.

В «економіці знань» основним активом є не матеріальні засоби, а інтелектуальна власність та інновації, що виступають ефективним засобом подолання економічних криз. До речі, вага факторів, що зумовили економічне зростання США протягом останніх 50-ти років, є такою: технічний прогрес – 49 %, праця – 27 %, капітал – 24 % [14, с. 58].

В умовах ринку і посилення конкуренції дедалі більшого значення набувають такі поняття, як ділова інформація, секрет виробництва, комерційна таємниця, ноу-хау, конфіденційна інформація, інформація обмеженого доступу. Важливою умовою інноваційного розвитку є гарантії прав приватних власників, баланс комерційних інтересів і справедливого задоволення соціальних потреб. З огляду на те, що лише патентний захист неспроможний задовольнити потреби дослідників [10, с. 79–94], окрім формальних і забезпечених публічною охороною правових засобів, на перший план виходять приватноправові, зокрема, режим охорони комерційної таємниці. Це сприяє підвищенню довіри між сторонами відносин, а отже, інтенсифікації інноваційних процесів,

зменшенню часових і грошових витрат на переговори. Застосування приватних засобів захисту об'єктів інтелектуальної власності не передбачає їх формалізації в законі, що надає суб'єктам господарювання можливість створювати власні системи корпоративного збереження інформації.

Різним аспектам проблеми захисту комерційної таємниці в дослідженнях приділяють увагу такі фахівці, як Г. Андрощук, І. Давидов, О. Давидюк, Д. Задихайло, П. Крайньов, Г. Нікіфоров, В. Рубанов, Е. Соловійов, В. Чаплигін, А. Чернявський та ін. Проте на сучасному етапі відчувається нестача комплексних досліджень цього правового явища, корисних інноваторам і підприємствам, які активно захищають корпоративну безпеку.

У статті зроблена спроба визначити правові ознаки, структурні елементи та механізми, за допомогою яких використання комерційної таємниці в господарській діяльності позитивно впливатиме на інноваційний розвиток і корпоративну безпеку суб'єктів господарювання.

Інформація поділяється на ту, що має відкритий і обмежений доступ. До останньої належать державна й інша охоронювана законом таємниця, службова та комерційна інформація. Комерційна інформація, за умови наявності відповідних юридичних ознак, може виступати комерційною таємницею чи ноу-хау.

У ст. 39 Угоди ТРІПС закріплено, що при забезпеченні ефективного захисту від недобросовісної конкуренції держави повинні надавати захист нерозголошуваній інформації, а також даним, що надаються Уряду і урядовим установам. Фізичні та юридичні особи повинні мати змогу перешкоджати тому, щоб інформація, яка законно знаходиться під їх контролем, розголошувалась, збиралась, використовувалась іншими без їхньої згоди у спосіб, що суперечить чесній комерційній практиці.

На підставі приписів ст. 505 ЦК України та ст. 39 Угоди ТРІПС сформулюємо риси комерційної інформації, за наявності яких вона одержує правову охорону як об'єкт інтелектуальної власності: 1) секретність (дійсна, потенційна) у тому розумінні, що вона як єдине ціле або у точній сукупності компонентів не є доступною для осіб у колах, що звичайно мають справу з такою інформацією; 2) комерційна цінність, зумовлена її секретністю; інформація невідома третім особам, для яких становить саме комерційний інтерес; 3) законний володілець інформації застосовує щодо неї активні заходи (технічні, організаційні, юридичні) зі збереження секретності.

Об'єктами комерційної таємниці, залежно від сфери використання, є така інформація: 1) науково-технічна (конструкторські, технологічні рішення, рецептура, алгоритми дій); 2) управлінська (розподіл прав і обов'язків між працівниками, способи взаємодії суб'єктів господарювання та їх структурних підрозділів); 3) економічна (дані про кон'юнктуру ринку, його учасників, форми збуту продукції, рекламу); 4) фінансова (найбільш прибуткові форми інвестування, цінні папери, особливості податкових і митних систем, кредитування).

Слід урахувати, що постановою КМУ № 611 від 09.08.1993 р. затверджений перелік відомостей, що не становлять комерційну таємницю (документи про платоспроможність; відомості про чисельність і склад працівників, заробітну плату, вільні робочі місця; установчі документи тощо), та які підлягають розкриттю в порядку, визначеному Законом України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 р.

Під комерційною інформацією слід розуміти нематеріальний об'єкт, що може володіти окремими рисами об'єктів інтелектуальної власності (новизна, оригінальність, інші риси, притаманні винаходу, корисній моделі, промислового зразку тощо), і, як правило, супроводжується речами (документами, зразками продукції, устаткуванням). Але за умови наявності трьох ознак, за якими комерційна інформація одержує правову охорону, можна вести мову про самостійний об'єкт права інтелектуальної власності – комерційну таємницю. Стосовно останньої у володільця виникають майнові права інтелектуальної власності, а предметом юридичної охорони є комерційна нерозголошена інформація, ширша за секрети виробництва, крім відомостей, які мають особистий або некомерційний характер. На думку фахівців, важливим внеском в інноваційний процес є новий повсякденний досвід, діяльність менеджерів, інженерів, споживачів, окрім цього, інноваційний процес не обмежується лише сферою технологій [16]. Тому особливістю угод про передачу комерційної таємниці є те, що на компенсаційній основі передається право на використання знань і досвіду [2]. На думку І. Томберга, інформація – це 80 % інновацій [15, с. 7].

Комерційна таємниця є загальною формою правової охорони об'єктів інтелектуальної власності, поряд із патентною, реєстраційною, особливою (топології інтегральних мікросхем), авторським правом і суміжними правами. З цього погляду в Законі України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 р. ноу-хау неправильно визначено як самостійний об'єкт технології, поряд із об'єктами права інтелектуальної власності. Тому не слід ототожнювати комерційну таємницю з ноу-хау або включати її до змісту останнього [13, с. 71-72].

Основним видом комерційної таємниці є ноу-хау, що містить науково-технічну інформацію, на основі якої створюються інновації. Саме комерціалізація ноу-хау потребує державної підтримки для демонстрації інвесторам комерційного потенціалу технології. Дослідники пропонують розуміти під ноу-хау сукупність професійних знань і досвіду, набутих у процесі виготовлення продукту (може містити в собі не тільки секретні формули і процеси, але також усю необхідну для використання патенту технологію, пов'язану з процесом виготовлення, що патентується) [2; 6]. Об'єктом ноу-хау є інформація науково-технічного характеру (конструкторські, технологічні, проектні, експлуатаційні рішення).

Виділяють такі форми ноу-хау: а) предмети (незапатентовані промислові зразки, прилади, інструменти); б) технічна документація (розрахунки,

креслення, незапатентовані винаходи); в) інструкції до процесу виробництва, пояснення до патентів, методика організації роботи на підприємстві [6]. На думку О. М. Давидюка, багатогранність природи технології, наявність двох основних форм її прояву – матеріальної та інформаційної – дозволяють зробити висновок про те, що її можна віднести як до матеріальних активів, так і до нематеріальних [5, с. 43].

Ноу-хау класифікують за такими критеріями:

1) залежно від набуття патентного захисту: а) інформація, на яку можуть бути видані патенти, але підприємство не бажає їх одержати; б) непатентоспроможна інформація; в) інформація не захищена патентом у державі, відведеній ліцензіатові;

2) залежно від виду виконуваної роботи, у результаті якої отримано ноу-хау: науково-дослідні, конструкторські, технологічні і виробничі, розрахункові, проектні;

3) залежно від ступеня оборотоздатності: а) невіддільні від конкретної фізичної особи-фахівця (індивідуальні навички та вміння); б) невіддільні від конкретного підприємства (традиції провадження господарської діяльності, культура виробництва); в) віддільні від підприємства, фізичної особи (технічна інформація), при цьому результатами інтелектуальної діяльності можна визнати ноу-хау лише третього типу;

4) залежно від форми існування: матеріальна або нематеріальна форма.

Таким чином, під ноу-хау варто розуміти технічну, виробничу, конструкторську інформацію про порядок виконання операцій, виробництво, реалізацію, експлуатацію, вдосконалення, зберігання технології, продукції (послуг) або інших інноваційних об'єктів, які мають статус комерційної таємниці та виступають фактором конкурентоспроможності суб'єкта господарювання. Водночас, використання ноу-хау як предмета державної підтримки потребує звуження його змісту.

Володіючи всіма ознаками, притаманними інтелектуальній власності (це об'єкт творчої діяльності, ідеальна природа, матеріалізуючись, не породжує захист за правом інтелектуальної власності для речі, в якій втілюються, крім певних винятків), комерційна таємниця, як і її підвид ноу-хау, володіє певними специфічними ознаками: універсальна за предметом форма правової охорони інтелектуальної власності: будь-яка інформація та охороноспроможні рішення, публічна охорона яких з тих або інших причин є недоцільною (класичний приклад – комерційна таємниця на склад напою «Coca-Cola», патентування якого призвело б до розкриття рецептури і неконтрольованого використання іншими виробниками [8, с. 41-42]); правова охорона не потребує виконання будь-яких формальностей (державна реєстрація, сплата мит), залежить від дій правовласника, при цьому не має значення спосіб фіксації інформації: письмово, усно, при демонстрації; перевірка охороноспроможності комерційної таємниці відбувається не

в порядку спеціальної попередньої процедури, а тоді, коли право порушено; обов'язкова наявність трьох критеріїв охороноспроможності; необмеженість терміну правової охорони (діє доти, доки зберігається фактична монополія особи на інформацію, тобто мають місце всі критерії правової охорони; задовольняє потреби суб'єктів господарювання, інтересам яких не відповідає строковість патентного захисту); є готовою для практичного застосування у господарській діяльності; допустимість множинності власників однієї й тієї ж інформації; оборотоздатність (передача у власність і користування); конфіденційний характер предмета комерційної таємниці; для її використання суб'єкт господарювання має володіти спеціальними знаннями; зміст ноу-хау, як правило, визначається в локальному положенні про комерційну таємницю, установчих документах; правовий режим охорони реально діє лише на етапі розробки продукту, а після випуску в обіг часто може бути вільно скопійований (неефективний щодо зворотної інженерії).

На сучасному етапі має місце зростання ролі ноу-хау, порівняно з патентами, що пояснюється такими причинами: зниження інтересу до патентування нововведень як самостійний фактор: підвищення темпу оновлення технологій, тривалість процедури отримання патенту; часте незаконне використання патентів (розкриття інформації про сутність винаходу дає змогу імітувати інновації конкурентів); суб'єкти господарювання патентують винаходи тільки на висококонкурентних ринках, де інновація може бути відтворена; до недоліків патентної системи традиційно відносять монополльне регулювання високих прибутків, розвиток псевдоінновацій, гальмування науково-технічного прогресу, витратність на етапі реєстрації та підтримання чинності патенту; економіко-правова ефективність режиму комерційної таємниці: швидке скорочення термінів морального старіння нової техніки (технології) призвело до того, що фірми в цілому ряді випадків не подають заявки на винаходи, якщо в межах термінів морального старіння можна зберегти їх у таємниці, або по кінцевій продукції, з якою виходять на ринки, їх не можна відтворити; випередження конкурентів у швидкості виходу на ринок з новим продуктом, принаймні, на один цикл; нерозголошення технологічної стратегії; патентування є тільки одним із можливих способів просування розробки на ринок [2]; стимулювання інноваційної пропозиції, елементів якої недостатньо для того, щоб стати об'єктом патентування, але в цілому вона має комерційну цінність; відтворення нової техніки неможливе без знання ноу-хау, яке виступає супровідною технічною документацією для технології, що в загальній формі стала доступною необмеженому колу осіб, тому ноу-хау часто є обов'язковим предметом ліцензійних договорів; якщо розробка використовується в межах корпорації (секрет виробництва); правовий режим комерційної таємниці є ефективним на початкових стадіях розробки.

У цілому права охорона інтелектуальної власності за допомогою патентів і режиму комерційної таємниці мають особливі предмети: щодо

елементу виробничого процесу, використання якого важко встановити, то патент надасть слабкий захист через складність доведення самого факту використання такого винаходу, якщо ж винахід легко виокремити в готовому продукті, то патент не захистить від несанкціонованого використання. Симптоматично, що патентним захистом у США користуються лише кілька галузей, до того ж інноваційний бум, переважно, має місце в інших. Більше того, сукупна корисність від патентного захисту для підприємств, що ним користуються, становить лише 15–25 % від їх витрат на наукові дослідження і розробки. На думку науковців, як занадто слабкий, так і занадто сильний захист патентів обмежує інновації [4, с. 167–168].

Господарський обіг комерційної інформації забезпечують майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю, що належать особі, яка правомірно надала інформації такого статусу. Згідно зі ст. 29 Закону України «Про інформацію» від 01.10.1992 р., інформація з обмеженим доступом може бути поширена, якщо вона є предметом суспільного інтересу, і право громадськості знати цю інформацію переважає потенційну шкоду від її поширення. Д. В. Задихайло підкреслює, що на особливу увагу заслуговує формування стратегії «нової економіки», яка базується на знаннях, інформаційних технологіях і сталих інвестиціях у підвищення якості людських ресурсів [7, с. 131-132]. На думку В. М. Пашкова, для гарантування соціальної безпеки держава повинна постійно утримувати баланс між сферами публічного та приватного [12, с. 86].

Захист інформації, що містить комерційну таємницю, від несанкціонованого використання має важливе правове значення: з моменту втрати конфіденційності майнові права особи на секрет виробництва припиняються. До способів легально дізнатися комерційну таємницю належать: незалежне відкриття, зворотний технічний аналіз, добросовісне придбання. Використання комерційної таємниці іншого суб'єкта господарювання є неправомірним за умови, якщо відомості, що її становлять, були зібрані незаконно – без згоди на те власника комерційної таємниці. Адміністративно-господарські санкції за неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці передбачені Законом України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996 р.

Внаслідок незаконного розкриття комерційної таємниці її володілець зазнає таких негативних економічних наслідків: знижуються можливості продажу ліцензій, втрачається пріоритет у дослідженнях, зростають витрати на переорієнтацію діяльності дослідницьких підрозділів; труднощі під час закупівель сировини, інших компонентів нормальної виробничої діяльності; обмежується кооперація на ринку, зменшується імовірність укладання контрактів на вигідних умовах, проблеми під час виконання договірних зобов'язань. До інших причин необхідності надання інформації захисту як комерційній таємниці слід віднести такі: суб'єкт господарювання має статус інноваційного

та досягнув високого рівня науково-виробничої діяльності; без створення корпоративної та контрактної систем захисту комерційної таємниці претензії до правопорушників є безпідставними; це один із найбільш важливих інститутів права інтелектуальної власності для тих держав, що намагаються залучити іноземні інвестиції.

Відсутність в Україні спеціального нормативного акта, який би регламентував порядок правової охорони комерційної таємниці, негативно впливає на інноваційне інвестування. Слід урахувати, що збереження конфіденційного статусу комерційної інформації не суперечить ідеї її державної реєстрації, прикладом чого є правовий інститут ексклюзивності даних (охорони реєстраційних даних, наданих для одержання дозволу на виведення лікарського засобу на ринок), під яким розуміють спеціальний правовий режим, спрямований на охорону інноваційних об'єктів, що передбачає обмеження (заборону) використання реєстраційної інформації оригінального лікарського засобу (даних випробувань або досліджень стосовно безпечності й ефективності) виробниками генеричних препаратів для їх державної реєстрації, та надання публічно-правового захисту правам власника реєстраційного посвідчення на лікарський засобів на власний розсуд використовувати дані власних досліджень стосовно зареєстрованого препарату в межах визначеного законом строку [9].

Юридична охорона інформації, яка використовується у ході здійснення підприємницької діяльності, умовно поділяється на два види: активну і пасивну. Пасивна характеризується тим, що власник інформації надає їй режим відкритості для всіх зацікавлених осіб, встановлюючи для них обмеження щодо її використання у комерційних цілях на підставі виключних прав (патентне і авторське право). Активна форма застосовується щодо комерційної таємниці, коли власник інформації встановлює обмежений режим доступу до неї. Зокрема, О. Орлюк говорить про два значення захисту прав – широке (правовий механізм реалізації прав інтелектуальної власності на всіх стадіях обігу об'єкта) та вузьке (лише захист порушених прав) [11, с. 24–29]. Під захистом інтелектуальної власності розуміють сукупність заходів, що їх застосовує правомочна особа самостійно чи шляхом звернення до компетентних органів, які спрямовані на недопущення або припинення порушення, оспорювання, невизнання чи посягання на права інтелектуальної власності або охоронювані законом інтереси у вказаній сфері [3, с. 119]. Г. Андрощук і П. Крайнев позитивно ставляться до захисту комерційної таємниці на підприємстві шляхом регулювання трудових відносин та встановлення правил у локальних нормативних актах [1].

Науковці наголошують на важливості комплексного застосування напрацьованого арсеналу правових засобів, який дозволив би залежно від внутрішньої та зовнішньої ситуації оптимізувати управління економікою на тих засадах, що є найбільш ефективними в масштабі як усієї економіки, так і окремих її кластерів [7, с. 131-132, 136-137].

З огляду на те, що адміністративний і юрисдикційний механізми захисту комерційної таємниці є недостатньо ефективними, зупинимося на внутрішньо корпоративних заходах. По-перше, це закріплення в основоположних документах суб'єкта господарювання (статуті, засновницькому та колективному договорах, правилах внутрішнього трудового розпорядку) таких положень: право підприємства на володіння та захист комерційної таємниці; класифікація інформації, яка йому належить, перелік відомостей, що становлять комерційну таємницю, визначення її складу і порядку захисту; зазначення особи (органу товариства), яка затверджує порядок захисту вказаної інформації та має право вимагати від співробітників виконання встановленого на підприємстві порядку збереження комерційної таємниці; вказівка на те, що підприємство має право не виконувати вимоги правоохоронних органів та інших органів державної влади, якщо ці вимоги виходять за межі їх повноважень, пов'язаних із доступом до комерційної таємниці; порядок формування статутного фонду внесками учасників у формі інтелектуальної власності, їх оцінки та припинення участі в товаристві.

По-друге, наказом керівника суб'єкта господарювання затвердити перелік відомостей, які підлягають захисту як комерційна таємниця (в середньостатистичного підприємства такими відомостями є наступні: умови залучених чи запланованих кредитів; комерційні найменування контрагентів; обсяги виробництва (місяць, квартал, рік); розмір прибутку (місяць, квартал, рік), його розподіл; завдання і тактика переговорів з контрагентами; умови господарських договорів; регіони збуту продукції; напрями маркетингових досліджень), перелік особистої інформації, що може зберігатися на робочому місці. Варто зазначити, що у відносинах із державного регулювання діяльності у сфері трансферу технологій виділяється така ознака ноу-хау, як визначеність (вичерпний опис, на підставі якого перевіряють її відповідність критеріям не загальновідомості, істотності), а такий критерій, як вжиття заходів з правової охорони даних відомостей, не згадується.

По-третє, розробити і затвердити положення про комерційну таємницю, в якому врегулювати такі основні питання: 1) грошова оцінка комерційної таємниці та методика її оцінювання, строки збереження; 2) допуск до роботи з комерційною таємницею працівників, інших осіб; 3) порядок збереження комерційної таємниці при укладанні господарських договорів, розміщенні реклами; 4) взаємодія структурних підрозділів підприємства під час здійснення діяльності з захисту корпоративної безпеки; 5) застосування технічних способів захисту комерційної таємниці та фіксації правопорушень; 6) відповідальність працівників за недотримання правил корпоративної безпеки, порядок відшкодування шкоди.

По-четверте, затвердити інструкцію з організації роботи з документами, що містять комерційну таємницю, в якій урегулювати правила діло-

водства, порядок віднесення інформації до комерційної таємниці, облік, розмноження, пересилання, зберігання, періодичні перевірки її наявності та знищення. При підготовці господарських договорів слід брати до уваги постанову КМУ і НБУ «Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті» від 21.06.1995 р., якою затверджені форми застереження про конфіденційність.

По-п'яте, закріпити в типовому трудовому договорі (контракті) умову про нерозголошення комерційної таємниці працівником або передбачити підписання акту про забезпечення конфіденційності інформації.

Отже, з метою стимулювання інноваційного розвитку і захисту корпоративної безпеки суб'єктів господарювання варто запропонувати такі зміни до законодавства: 1) закріпити дефініцію поняття «ноу-хау (секрет виробництва)» з вказівкою на те, що виключне право на секрет виробництва діє до тих пір, поки стосовно даного ноу-хау діє режим комерційної таємниці; 2) доповнити легальне поняття комерційної таємниці (ноу-хау) такою обов'язковою ознакою, як визначеність (вичерпний опис, на підставі якого перевіряється незагальновідомість та істотність інформації); 3) доповнити ПК України наступними видами податкових пільг: а) звільнення малих підприємств від сплати податку на додану вартість товарів, вироблених з використанням у власному виробництві ноу-хау (секретів виробництва), що реалізуються суб'єктами малого підприємництва в межах строку дії виключних прав на вказані результати інтелектуальної діяльності, але не більше 5 років; б) звільнення малих підприємств від сплати податку на прибуток у формі сум доходів від реалізації товарів, отриманих від використання ноу-хау (секретів виробництва) у власному виробництві з дати початку їх використання, в межах строку дії виключних прав на вказані результати інтелектуальної діяльності, але не більше 5 років; 4) постановою КМУ затвердити примірне (типове) положення про комерційну таємницю в господарській організації, в якому визначити загальний порядок застосування юридичних, організаційних і технічних засобів забезпечення її конфіденційності; 5) у Кодексі законів про працю України закріпити обов'язок працівника не розголошувати (збирати, використовувати) комерційну таємницю, що належить роботодавцю, без спеціального дозволу, а також дозволити зазначати в трудовому договорі умову, згідно з якою для особи може встановлюватися заборона працювати певний строк (до 5 років) на підприємствах, які є конкурентами попереднього роботодавця за умови, якщо працівник мав доступ до комерційної таємниці останнього; розширити види дисциплінарних стягнень і визначити правові засади використання засобів технічного контролю за діяльністю працівників.

Список літератури:

1. Андрощук Г. А. Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны / Г. А. Андрощук, П. П. Крайнев. – К. : Изд. дом «Ин Юре», 2000. – 400 с.
2. Бубенко П. Т. Інтелектуальна власність : навч. посіб. / П. Т. Бубенко, В. В. Величко, С. М. Глухарев. – Х. : ХНАМГ, 2011. – 215 с.
3. Гумега О. Захист прав інтелектуальної власності в Україні: пошук шляхів удосконалення / О. Гумега // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2014. – № 6. – С. 118–125.
4. Гуриев С. Мифы экономики: заблуждения и стереотипы, которые распространяют СМИ и политики / С. Гуриев. – М. : ООО «Юнайтед Пресс», 2011. – 294 с.
5. Давидюк О. М. Технологія як об'єкт господарсько-правового регулювання : моногр. / О. М. Давидюк. – Х. : ФІНН, 2010. – 176 с.
6. Дмитришин В. С. Розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності в Україні : навч. посіб. / В. С. Дмитришин. – К. : Ін-т інтел. власн. і права, 2008. – 248 с.
7. Задохайло Д. В. Стратегія держави в системі законодавчого регулювання економічних відносин / Д. В. Задохайло // Вісник Академії правових наук України. – 2006. – № 1 (44). – С. 129–138.
8. Мікульонок І. О. Інтелектуальна власність : навч. посіб. / І. О. Мікульонок. – К. : НТУУ «КПІ», 2012. – 238 с.
9. Олефір А. О. Особливості правового регулювання ексклюзивності даних на сучасному етапі [Електронний ресурс] / А. О. Олефір // Щотижневик «АПТЕКА». – 2014. – 31.10.2014. – Режим доступу : <http://www.pda.apteka.ua/article/311599>. – Заголовок з екрана.
10. Олефір А. О. Правове регулювання інтелектуальної власності та інноваційних відносин в Угоді про асоціацію України та ЄС / А. О. Олефір // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2014. – № 5. – С. 79–94.
11. Орлюк О. П. Захист прав інтелектуальної власності: проблеми правозастосування / О. П. Орлюк // Інтелектуальна власність. – 2007. – № 2. – С. 24–29.
12. Пашков В. М. Правовий господарський порядок і урядова фармацевтична політика, її наслідки та уроки / В. М. Пашков // Вісник Національної академії правових наук України. – 2009. – № 2 (57). – С. 84–95.
13. Право інтелектуальної власності: акад. курс : підруч. для студ. вищих навч. закладів / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін. ; за ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. – К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2007. – 696 с.
14. Сажин Д. Государственная поддержка развития промышленности и технологий в США / Д. Сажин // Мировая экономика и международные отношения. – 1999. – № 12. – С. 12–16.
15. Томберг И. Top 7 энергетических инноваций / И. Томберг // Периодический бюллетень Ин-та общественного проектирования. – 2011. – № 5. – С. 6–7.
16. Lundvall B. A. National Systems of Innovation: Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning / B. A. Lundvall. – London: Pinter Publishers, 1992. – 320 p.

Олефір А. А. К проблеме использования коммерческой тайны в хозяйственных отношениях.

В статье дана хозяйственно-правовая характеристика коммерческой тайны и ноу-хау, определено их соотношение с патентной защитой и место в системе охраны интеллектуальной собственности. Предложены подходы к совершенствованию правового обеспечения этих отношений и защиты корпоративной безопасности субъектов хозяйствования.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, инновация, коммерческая тайна, ноу-хау (секрет производства), патент, корпоративная безопасность.

Olefir A. The problem of using trade secrets in economic relations.

Problem setting. In a market economy and increased competition between enterprises become increasingly important concepts such as business information, trade secrets, know-how, confidential infor-

mation, the information with restricted access. Given the fact that only one patent protection is unable to meet the needs of researchers, in addition to formal public protection and secured legal means we would like to pay attention at private legal measures, particular, the mode of trade secrets.

Recent research and publications analysis. Different aspects of the protection of trade secrets were investigated by specialists such as G. Androschuk, J. Berzhye, I. Davydov, O. Davydyuk, D. Zadyhaylo, P. Kraynov, G. Nikiforov, S. Nikiforov, V. Rubanov, E. Solovyov, L. Hoffman, V. Chaplygin, A. Cherniavsky and others. However, at present there is a lack of comprehensive research of this legal phenomenon, equally useful for innovators and businesses that actively protect corporate security.

Paper objective. This article is planned to determine the legal characteristics, structural elements and mechanisms by which the use of trade secrets in business have a positive impact on innovation development and corporate security entities.

Paper main body. On the basis of requirements of Art. 505 Civil Code of Ukraine and art. 39 of the TRIPS Agreement we formulated commercial information signs under which it receives legal protection as an object of intellectual property: (1) privacy (real or potential) in the sense that it is as a whole or in a precise combination of aggregate and its components are not generally known or available to persons in the circles that normally deal with such information; (2) commercial value (not purely industrial or industrial), due to its secrecy; this information is unknown to others, which is a commercial interest; (3) the lawful holder of the information provides active special measures (technical, organizational, legal) to preserve secrecy. The objects of trade secrets, depending on the fields may be the following types of information: (1) scientific and technical; (2) management; (3) commercial; (4) financial.

At this stage, there is a growing role of know-how, compared with patents, because as their special advantages and drop interest in patenting innovations as an independent factor, as well as economic and legal efficiency mode of trade secrets. Under the know-how necessary to understand the technical, manufacturing, engineering knowledge, experience and skills related to the design, development, manufacture, sale, operation, maintenance, repair, improve technology and other innovative objects which have the status of trade secrets, and a factor of competitiveness entity.

Given the fact that the administrative and jurisdictional mechanisms for the protection of trade secrets are more or less clear, we focused on internal corporate events. First, this is consolidation in the basic documents of the entity (statute, founding and collective agreements, work rules on trade secret law) such provision as law on ownership and protection of trade secrets. Second, the order of the head of the entity to approve the list of information to be protected as a trade secret. Third, develop and adopt regulations on trade secrets. Fourth, to approve the regulations on the organization of the documents containing trade secrets. Fifth, to include in a labor agreement (contract) the condition of non-disclosure of trade secrets or employee expected signing of enhancing privacy protection.

Conclusions of the research. In order to stimulate innovation growth and protection of corporate security entities we should propose changes to the legislation: (1) secure the definition of the concept of «know-how (secret production)» indicating that the exclusive right to the secret of acting as long as the relation of production secrets operating mode of trade secrets; (2) add Tax Code of Ukraine following types of tax benefits: (a) exemption of small businesses from paying value added goods produced using in-house production know-how (secrets), sold small businesses within the term of exclusive rights to these intellectual activities, but not more than 5 years; (B) exemption of small businesses from paying income tax amounts in the form of sales of products derived from the use of know-how (secrets) in-house production from the beginning of their use, within the term of the exclusive rights to these intellectual activities, but not more than 5 years; (3) adopt by the Cabinet of Ministers exemplary (typical) provision of trade secrets in business organizations, which determine the general procedure for the use of legal, organizational and technical means to ensure the confidentiality of trade secrets.

Key words: intellectual property, innovation, trade secrets, know-how (secret production), patent, corporate security.

Надійшла до редколегії 10.03.2015 р.